

MECLİSTE E-DEVLET: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDE BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI

Uğur SADIOĞLU*

Öz

Ülkelerin siyasi, yönetsel ve sosyo-ekonomik yapıları bilgi ve iletişim teknolojilerinden (BİT) önemli bir şekilde etkilenmektedir. Devam eden sürecin son on yılında e-Devlet ve e-Demokrasi kavramları ilgi çeken konular olmuştur. Bu çalışmada, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)'nden yararlanarak yürüttüğü e-Devlet çalışmalarının neler olduğu, bu çalışmaların hangi düzeyde olduğu ve e-Devlet çalışmalarından beklentilere ulaşılma düzeyi araştırma kapsamında ele alınan konular olmuştur. Çalışma kapsamında belirtilen konuları ayrıntılı bir şekilde inceleyebilmek için TBMM Web sitesi incelenmiş ve TBMM'de bir alan araştırması yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası yazında parlamentoların daha çok temsil işlevi "e-demokrasi" kavramı çerçevesinde işlense de, bu çalışmada TBMM'nin temsil işlevi yanında bütün olarak kurumu ilgilendiren yasama, inceleme, siyasa belirleme, vb. tüm işlevleri göz önünde tutulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bilgi toplumu, BİT, e-Devlet, parlamento, TBMM.

Abstract

E-Government in the Parliament: Ict Use in the Turkish Grand National Assembly

Political, administrative and socio-economic structures of countries have been markedly affected by information and communication technologies (ICT) in recent years. The concepts of "e-government" and "e-democracy" have also drawn attention in the last ten years. This paper investigates the ICT practices in the Turkish Grand National Assembly (TGNA) by explaining how far the TGNA's e-government efforts have gone, at what level now TGNA stands in the e-democracy process, what similarities and differences can be identified

*Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Beytepe/ANKARA, ugursadi@hacettepe.edu.tr

between TGNA and other developed countries' parliaments about applying ICTs. In order to achieve these aims, TGNA's Web site was analyzed and the TGNA's Information Processing Centre was visited. In this paper, not only TGNA's representation function (e-democracy) is examined, but also legislative, policy-making and oversight functions as they relate to ICT use are explained.

Keywords: Information Society, ICTs, E-Government, Parliament, TGNA.

GİRİŞ

Son çeyrek yüzyıldır bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve bilgi okur yazarlığındaki artış gerek özel sektör gerekse de kamu sektörüne yönelik toplumdan gelen taleplerin boyutunu değiştirmiştir. Öncelikle özel sektörün hizmet sunuş biçimini ve hizmet yelpazesini çeşitlendiren bu gelişmeyi kamunun takibi izlemiştir ve izlemeye devam etmektedir.

Teknolojik gelişmeler bir yandan da 20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan kamu yönetimi paradigmalarının (Yeni Kamu İşletmeciliği [YKİ] ve İyi Yönetişim [İY]) uygulanabilirliğini kolaylaştırması ve hedeflerinin benzer olması sebebiyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından yaygın bir şekilde kabul görmüştür (Brown, 2005: 252). Kamunun tüm örgütlenmesine uyarlanan BİT "e-Devlet" süreci olarak adlandırılmıştır. Ancak yukarıda bahsedilen kamu yönetimi paradigmaları çerçevesinde düşünülürse, e-Devlet sürecini sadece BİT'nin kamu yönetimi örgütlerine uyarlanması, kamunun bazı hizmetlerini İnternet üzerinden online olarak sunması, merkezi veri tabanlarının oluşturulması, vb. teknik bir yaklaşım ile ele almamak gerekir (Snellen, 2002: 183). E-Devlet süreci, kamu kurumlarının birbirleri ile, kamu kurumlarının vatandaş ile, kamu kurumlarının özel sektör ile olan ilişkilerini derinden etkileyen bir gelişmedir (Yıldız, 2003: 305-306). Yine Yıldız'ın yaptığı bir çalışmada bu tanıma devlet ile sivil toplum kuruluşları arasındaki ve vatandaş ile vatandaş arasındaki ilişkiler de eklenmiştir (2007: 650-651).

Tabiki e-Devlet oluşumunu sadece kamunun çok yönlü ilişkiler ile sunduğu hizmetleri sanal ortama taşınması olarak tanımlamak dar bir tanım olacaktır. E-Devlet barındırdığı potansiyel ile bir yandan YKİ yaklaşımının öngördüğü kamu hizmetlerinin sunumunda etkinlik ve etkililiği sağlayacak (Brown, 2005: 245); diğer yandan İY yaklaşımının öngördüğü kamunun saydamlığını, hesap verebilirliğini ve kamu-özel sektör- sivil toplum işbirliğini mümkün kılacaktır (Erdoğan-Tosun, 2004: 421-422; Yıldız, 2003: 305). Sunduğu fırsatlar nedeniyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler aşamalar halinde e-Devlet oluşumlarını gerçekleştirmektedirler. Türkiye, özellikle 2000'li yıllarda e-Devlet sürecinde attığı adımlar ile önemli mesafe almıştır.

Türkiye’de devam eden e-Devlet sürecinin büyük bölümü yürütme organı tarafından gerçekleştirilmektedir. Uygulamadaki gelişmelere paralel olarak yürütme organı içerisinde gerçekleştirilen projeleri inceleyen akademik çalışmalar da tatmin edici boyuta ulaşmıştır. Ancak, özellikle yasama ve yargı organına ilişkin uygulamaları inceleyen ve geleceğe yönelik fikirleri ortaya koyan akademik çalışmaların özellikle ülkemizde az olması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir (Sadioğlu ve Yıldız, 2007: 341). Bu durumun en önemli sebebi yasama ve yargı organlarında var olan ve çalışmalarını devam e-devlet uygulamalarının akademik ilgiden mahrum kalmasıdır. Bu çalışma, gözlenen durumdan hareket ederek iki amaca ulaşmayı hedeflemiştir: Birincisi, TBMM’nin sorumluluk alanı içerisindeki e-devlet alt yapısının ne düzeyde olduğunun ve geleceğe ilişkin e-devlet projelerinin neler olduğunun gözlenmesidir. İkincisi, TBMM özelinde yapılan bu incelemeyle e-devlet konusundaki akademik birikime yasama organı boyutunda katkı sunarak var olan boşluğa kısmi katkı sağlamaktır. Belirtilen amaçlardan hareketle bu çalışmada, konu ile ilgili ulusal ve uluslararası yazın taranarak ve çeşitli ülke uygulamaları incelenerek elde edilen bilgiler, TBMM’de yapılan alan araştırması ve TBMM’nin Web sitesi incelenerek elde edilen veriler ile karşılaştırılmıştır. Böylece hem TBMM’nin e-devlet konusundaki mevcut durumu ve hedefleri ortaya konulmuş hem de gelişmiş ülke parlamentolarının uygulamaları göz önüne alınarak ileriye yönelik iyileştirici adımlar geliştirilmeye çalışılmıştır.

1. MECLİSTE E-DEVLET

Dünya genelinde siyasal sistemi demokrasi olsun, demokrasiye geçme sürecinde olsun veya anti-demokratik olsun, ülke parlamentoları diğer kamu kurumları gibi BİT’i kullanmaktadır. Uluslararası Parlamentolar Birliği’nin 2006 verilerine göre dünya genelinde 186 parlamentodan 171’i (%91) Web sitesi sahibidir (Leston-Bandeira, 2007: 656). Parlamentoların bazıları yeni teknolojileri sadece yönetsel etkinlik çerçevesinde kullansalar da; bazıları çok boyutlu bir şekilde doğrudan demokrasinin geliştirilmesi, şeffaflığın artırılması, vatandaşın katılımının sağlanması, yasama sürecinin daha hızlı, etkin ve ucuz kılınması, kamu kurumları ile ilişkilerin geliştirilmesi vb. amaçlar ile kullanılmaktadırlar. İnternetin ve yeni teknolojilerin bu denli geniş potansiyelini gerçekleştirmenin sadece teknolojik donanımın sağlanması ile değil siyasal, kültürel ve sosyal yapının da amaçlar yönünde uyumu ile olanaklı olduğu unutulmamalıdır (Leston-Bandeira, 2007: 658).

Yazında BİT ve parlamento ilişkisi üzerine çalışma sayısı azdır. Var olan çalışmalar içerisinde ise “e-Demokrasi” konusu daha fazla işlenmiştir. Bu çalışmalar İnternetin katılımcı demokrasi için bir fırsat olduğunu, vatandaş ile

temsili kuruluşlar arasında etkin ve çok yönlü enformasyon iletimine imkan tanıyacağını savunurlar. Yani çalışmalar daha çok parlamentonun “temsil fonksiyonu”na yöneliktir (Leston-Bandeira, 2007: 659). Kısacası parlamentoların kurumsal yapısından ziyade parlamenterler üzerine odaklanılmıştır. İşte çalışmanın bu bölümünde yapılan analiz bir yandan yeni teknolojilerin sunduğu çok boyutlu potansiyeller içinde ortaya çıkan “e-Demokrasi” konusunu işlemiş; bir yandan da çeşitli ülke parlamentolarındaki BİT uygulamalarını sunmuştur.

1.1. E-Demokrasi

BİT’in üç önemli boyutu vardır: İletişim, bilgiyi yayma ve bilgi yönetimi. Yeni teknolojilerin belirtilen boyutları, parlamentoların bütün işlevlerini etkilese de, parlamentoların temsil işlevini yani e-Demokrasi gelişimini etkileyen en önemli boyut iletişimidir. E-mail, Web sitesi, Web tabanlı formlar, mesaj tahtaları, online forumlar, e-danışmalar, parlamento içi kablosuz ağ, parlamento ağına İnternet girişi, vb. olanaklar yeni teknolojilerin iletişim boyutu içerisinde ve dolayısıyla e-Demokrasi için kullanılan araçlardır (Leston-Bandeira, 2007: 663).

Yeni teknoloji ve özellikle İnternet; vatandaşlar, siyasetçiler, siyasal partiler, vb. siyasal paydaşlar için doğrudan demokrasi yönünde katılımı sağlayacak olanaklar sunmaktadır. Vatandaşlar 7/24 etkileşimli bir şekilde birbirleriyle ve diğer siyasal paydaşlar ile iletişim kurabilir ve seçim kampanyalarına katılabilirler (Lusoli, 2005a: 248). Temsilî demokrasinin seçim propagandası araçlarının (tv., radyo) monolog iletişim tarzının tersine, İnternet diyalog tarzında ve vatandaşın yönlendirdiği iletişime imkan tanımaktadır (Morris, 2002: 16).

E-Demokrasi çerçevesinde İnternet siyasetçiler için de siyasal bir değer olmuştur. Başbakan, milletvekilleri, belediye başkanları vb. gibi tüm seçilmişler vatandaşlar ile etkileşimli iletişime geçebilmektedirler (Pare, 2002: 3). Parlamentolar açısından bakıldığında yeni teknolojiler parlamenterlerin üç ilişki ve/veya çalışma alanını etkilemekte ve değiştirmektedir: Vatandaş ile olan ilişkileri, partisi ile olan ilişkisi, parlamento ile olan ilişkisi (Ward vd., 2007: 211). Birincisi, parlamenter seçmenleri ile olan ilişkisini etkileşimli, etkin ve ucuz bir biçimde sürdürebilir. E-mail, hızlı, ucuz ve düzenli iletişim imkanı sunar. Web sitesi ile faaliyetlerini, kendisiyle ilgili bilgilerini sunabilir ve online olarak seçmenin düşüncelerini alarak karar alma sürecinde aktarabilir (Ward ve Lusoli, 2005: 59). İkincisi, yeni teknolojiler parlamenterin parti merkezinden bağımsız hareket edebilmesine olanak sağlar. Web siteleri parlamenterlere geniş kitleler ile iletişim imkanı sunar. Böylece belli bir politika konusunda kitlelerin mobilizasyonu gerçekleştirilebilir (Morris, 2002: 14; Torres, 1999: 3; Ward vd.,

2007: 211). Ayrıca Web siteleri ile farklı parti üyeleri belirli konularda ortak hareket edebilir, bu durumda temsili demokrasinin yerleşmiş olan lider otoritesi kalıbını aşmayı kolaylaştırabilir. Tabiki üye ile partisi arasında gerilim yaşanması da kaçınılmaz gözükmetedir (Ward ve Lusoli, 2005: 59). Üçüncüsü, parlamenter BİT ile vatandaşlardan ve veri tabanlarından veriye kolay ulaşabilmesi sayesinde bir konuda uzmanlaşıp yasa teklifi ve politika önerisi hazırlayabilir (Ward ve Lusoli, 2005: 60; Ward vd., 2007: 222). Ancak yeni teknolojinin sunduğu bu fırsatları anayasal, sosyal ve siyasal çevrelerin etkilediğini ve sınırlayabildiğini unutmamak gerekir (Lusoli, 2005b: 160; Lusoli vd., 2006: 40; Ward vd., 2007: 213).

BİT'in sunduğu e-Demokrasi potansiyeli yönündeki iyimser düşüncelerin karşısında bir takım tereddütler ve eleştiriler de vardır. Örneğin Agren (2001: 37-38), e-Demokrasi için ifade özgürlüğünün önemli olduğunu ve sanal ortam için de korunması gerektiğini belirtmektedir. E-Demokrasi'nin temel araçlarından olan e-oylama konusunda bazı uyarılarda bulunmaktadır: "Kişinin hiçbir baskı ve etki altında kalmadan, gizlilik içerisinde, sandıkların güvenliğinin sağlandığı, tek kişi-tek oy ilkesinin geçerli olduğu; şeffaflık ve dürüstlüğü sağlandığı bir ortamda..." (Loncke ve Dumortier, 2004: 60-67) e-Demokrasi uygulamaları katılımı artırma konusunda başarılı olabilir.

Diğer bir kısım eleştiriler "sayısal uçurum" (digital divide) konusundadır. İnternetin çeşitli ülkelerde (AB25, Peru, İngiltere) politik amaçlı kullanımında "genç, erkek, üniversite mezunu" vatandaşların çoğunlukta olduğu görülmektedir (Lusoli, 2005a: 253; Torres, 1999: 2; Ward ve Lusoli, 2005: 78). Bu tablo henüz büyük kitlelerin politik amaçlı olarak İnternet ile yönlendirilmesinin zor olduğunu göstermektedir.

Parlamenterlerin kişisel Web sayfalarına ilişkin veriler de, İnternetin henüz e-Demokrasi boyutunda kullanılmadığını göstermektedir. Örneğin, Avustralya'da parlamenterlerin yarısından fazlasının Web sayfası vardır. Ancak, bu sitelerin %95'inde biyografi ve iletişim bilgileri vardır. Online toplantı ve tartışma forumları azınlıktadır (Ward vd., 2007: 216). Ward ve Lusoli'ye (2005: 61) göre, parlamentolar ve parlamenterler yeni teknolojilere ayak uyduramazsa, geleneksel fonksiyonları yürütme ve diğer siyasi aktörler lehine erozyona uğrayabilir.

e-Demokrasi uygulamaları içerisinde en başarılı örnek Kanada olarak görülmektedir. Kanada federal yönetimi yukarıda bahsedilen sorunlardan sayısal uçurum konusunu okullar, kütüphaneler, vb. aracı kurumları İnternet merkezlerine çevirerek aşmıştır (Pare, 2002: 3). İlk olarak 1997'de Ottawa'da belediye seçimleri elektronik olarak yapılmıştır. Bu uygulama ile seçim süreci hızlanmış, katılım artmış ve seçim maliyetleri azalmıştır. Pare (2002: 4),

elektronik seçimin federal düzeye taşınması için kimlik doğrulama ve güvenli bilgi aktarım çalışmalarının sürmekte olduğunu belirtmiştir.

2.2. Parlamentoların Kurumsal Yapısı ve Diğer İşlevleri

Parlamentoların siyasal temsil işlevinin BİT tarafından nasıl etkilendiği ve katılımı artırma açısından ne gibi fırsatlar sunduğu e-Demokrasi başlığı altında anlatılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise, parlamentoların diğer fonksiyonları için İnternet ve BİT'in iletişim, bilgiyi yayma ve bilgiyi yönetme boyutlarında sunduğu potansiyel değerlendirilmiş ve değişik ülke uygulamaları anlatılmıştır.

Dünya genelinde demokratik ülkelerde parlamentolar siyasal temsil işlevlerinin yanında yasama, siyasal alanda oluşan sorunlara çözüm bulma, eğitim hizmeti sunma, siyasal sistemi meşrulaştırma, yürütme organını denetleme vb. gibi işlevlere sahiptir. Siyasal temsil işlevinin yeni teknolojilerden özellikle iletişim boyutunda etkilenmesi (e-Demokrasi) gibi parlamentoların sayılan diğer işlemleri bilgiyi yayma ve bilgiyi yönetme boyutlarında bu teknolojilerden çok etkilenmiştir (Leston-Bandeira, 2007: 662). Özellikle Web sitesi, e-mail, intranet bilgi sistemleri, parlamento faaliyetleri ile ilgili veri tabanları, dijital parlamento arşiv ve kütüphaneleri, parlamento içindeki kablosuz ağ, İnternet ile dışarıya açık parlamento ağları gibi yeni teknolojilerin sunduğu araçlar parlamentoların bahsedilen işlevlerini etkinleştirmiş, hızlandırmış ve maliyetlerini düşürmüştür (Leston-Bandeira, 2007: 663).

Yeni teknolojilerin sunduğu fırsatlar parlamento ile ilgili bir çok ilişkiyi etkilemektedir. Zira, parlamenter, vatandaş, siyasi partiler, meclis grupları, yerel-bölgesel yönetim birimleri, uluslararası kuruluşlar, hükümet gibi birçok aktör parlamento ile ilişki içindedir. Bu çerçeveden bakıldığında zaman İnternetin sadece parlamenter-vatandaş ilişkisini etkilemediğini; parlamenterler arası ilişkileri yoğunlaştırdığı, tartışma ortamlarının sayısını arttırdığı, parlamento içerisindeki işlerin hızlandığı, hükümet birimleri ile parlamento arasındaki enformasyon aktarımının etkinleştiği görülebilir (Leston-Bandeira, 2007: 664). E-Demokrasi ile ilgili bölümde de belirtildiği gibi, yeni teknolojilerin parlamentoların işlevlerinin sunuluş biçimini ve ilişkileri etkinleştirmesi sadece teknolojik araçlara bağlı değildir. Özellikle siyasal yönü öne çıkan parlamento gibi bir kurumdaki yeni teknoloji uygulamalarının olumlu sonuçları ya da başarısızlıkları siyasal sistemin demokrasi düzeyine, yasama organının anayasal gücüne, parlamentonun yapısal özelliklerine, seçim sistemine, siyasi parti grupları ile parlamenter arasındaki ilişkiye, parlamentonun yaşına, parlamentonun iş süreçlerine, parlamento içerisindeki bilgi işlem biriminin konumuna ve kaynaklara göre değişmektedir (Filzmaier vd., 2004: 17; Leston-

Bandeira, 2007: 663-667). Belirtilen bağımsız değişkenlerin etkisi altında bazı ülkelerin ve eyaletlerin parlamentolarında uygulanmakta olan bilgi sistemlerini incelemekte fayda vardır:

Kanada Parlamentosu "Intraparl" isimli intranet ağı ile parlamenterlere bir çok bağlantıyı ve veritabanını kullanma imkanı sunmaktadır. Bütün parlamenterler ve çalışanlar ofislerindeki bağlantı ile kütüphanelere, gazetelere, çeşitli istatistiklere, diğer meclislerin Web sitesi adreslerine ve uluslararası araştırma kuruluşlarının yayınlarına ulaşabilmektedir. Parlamento kütüphanesi parlamenter ve çalışanlara online kitap ve süreli yayın hizmeti sunmaktadır. Parlamento "PARLMedia" ile elektronik ortamda parlamenterlere ve çalışanlara haber hizmeti sunmaktadır. "LEGISinfo" servisi ile İtranet üzerinden bir teklif ya da önerinin yasa haline gelinceye kadar geçirdiği tüm aşamalar izlenebilmektedir. Yine "TIPS" ile genel kurulda ya da komitelerde görüşülen konular parlamenter ve çalışanlara intranet üzerinden sunulmaktadır. Vatandaşlara yönelik olarak tüm komiteler Web sitesine sahiptir. Temsilciler Meclisi'nde engelliler ile ilgili bir alt komite Web sitesi ile vatandaşların katılımını sağlayıp, önerileri komiteye sunmaktadır (Pare, 2007: 5-7).

Peru'da, "Peruvian Virtual Parliament" olarak adlandırılan, İnternete dayalı network ile vatandaşlara ve kuruluşlara açık olan katılımı amaçlayan bir sistem 1996 yılında kurulmuştur. Vatandaşlar Web üzerinden tartışma forumları aracılığıyla online olarak düşünce, öneri, talep vb. beklentilerini komitelere sunmaktadır. "Parlamento Elektronik Oylama Sistemi" ile vatandaşlar parlamenterlerin performansını değerlendirebilmektedir. "Dijital Arşiv Sistemi" ile parlamento Web üzerinden tüm kanunları, kararları vb. gibi kongre işlemlerini vatandaşlara sunmaktadır. Bu sistem içerisinde 1904'ten günümüze tüm belgeler pdf formatında yer almaktadır. Parlamento içerisinde yer alan her komitenin Web sayfası vardır, bu sayfalar üzerinden parlamenterlerin gündemleri sunulur. Bunların yanında Peru Kongresi'nin "El Heraldo ve La Gazeta del Congreso" isimlerinde iki elektronik gazetesi vardır (Torres, 1999: 5-6).

Danimarka Parlamentosu'nun Web sitesinde vatandaş ile parlamenterler arasında etkileşimli iletişime imkan tanıyan tartışma forumları vardır ve forumların kullanılma oranı yüksektir. Vatandaşlar parlamento kütüphanesine; yasanın oluşum sürecindeki tüm aşamalara; parlamenterlerin gündemlerine online olarak ulaşabilmektedir (Filzmaier vd., 2004: 23-28).

Avrupa Parlamentosu'nun BİT uygulamalarını bütünüyle inceleyen bir çalışmaya yazın taramasında ulaşılamamıştır. Ancak AP'nin başarılı bir BİT uygulamasına bu bölümde yer verilecektir. ParEuNet (AP Ağı), Avrupa genelinde, ileride daha fazla okulun dahil olabileceği, şimdilik 10 orta öğretim

düzeyindeki okula multi medya eğitim platformu sağlayan bir Web tabanlı bilgi sistemidir. Okullar, öğretmenler ve öğrenciler işbirliği çerçevesinde AP'de proje hazırlamak için bu siteyi kullanacaklardır. Öğrenciler bu siteye veri girecek, kendi projelerini hazırlayacak ve bilgi ve düşüncelerini parlamento üyeleri ve diğer öğrenciler ile paylaşabileceklerdir. Sistemde her öğrencinin bir sayfası vardır. Bu sayfalar ile üyeler arasında online mesajlaşma gerçekleştirilmektedir. Ayrıca sistem İngilizce, Fransızca ve Almanca'ya desteklemektedir (Reggiori vd., 1999: 1-4).

New York Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerini merkezi ve standart bir ağa bağlayan bilgi sistemi 1980'lerin ortalarında oluşturulmuştur. Parlamento üyeleri bu ağ sayesinde mesajlaşabilmekte, e-mail kullanabilmekte ve veritabanlarına ulaşabilmektedir. Ayrıca ajans haberleri, yönetici notları ve yasama süreçleri bu ağdan izlenebilmektedir. Bununla birlikte her üyenin geldiği bölgede yer alan ofisleri bu ağa dahil edilmiştir (Pole, 2000: 8-9). "Legislative Retrieval System" ile yasa, kanun vb. gibi parlamento tarafından üretilen belgelerin oluşum süreçleri, tam metinleri, komite çalışmaları, komite gündemleri İnternette izlenebilmektedir (Pole, 2000: 16).

Yeni teknolojilerin parlamentolar için sunduğu olanaklar örneklerde de görüldüğü gibi fazladır. Ancak olumlu gelişmelerin yanında bir çok konuda eleştiriler ve eksiklikler de vardır. Yeni teknolojilerin sunduğu hızlı ve yoğun bilgi yayma imkanının parlamenterler için zor durumlar oluşturabileceği yazında vurgulanmaktadır. Yani yeni teknolojiler ile oldukça çok e-soru ve enformasyon akmaktadır. Bir anlamda bilgi kirliliği ile karşılaşmaktadır. Siyasetçiler bu olumsuzluklara karşı enformasyonu seçecek ve eleyecek uzman desteğine ihtiyaç duymaktadır (Leston-Bandeira, 2007: 664; Pare, 2002: 7; Ward vd., 2007: 210). Bu durumun yanında, parlamentoların etkileşimli iletişime uygun alt yapıları olsa da parlamenterler tarafından bu sistemlerin kullanım oranı düşüktür. Çünkü sayısal uçurum burada da ortaya çıkmaktadır (Filzmaier vd., 2004: 19). Kapsamlı bir şekilde yapılan yeni teknolojiler ile parlamento ilişkisinin analizi Türkiye örneğinde gerçekleştirilen TBMM çalışması için yol gösterici olmuştur. TBMM'de yapılan alan araştırmasına geçilmeden önce Türkiye'deki mevcut e-devlet görüntüsü genel hatları ile izleyen paragrafta sunulmaya çalışılmıştır.

2. TÜRKİYE'NİN E-DEVLET GÖRÜNTÜSÜ

Uluslararası rekabet ortamında ülkelerin yeni alt yapıya uygun olarak bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde e-Devlet uygulamalarını hızlandırmaları 2000 yılı ve sonrasında artan bir şekilde tanık olunan bir gerçektir. Türkiye'yi de yakından ilgilendiren Avrupa Birliği (AB)'nin bu çerçevede geliştirdiği

“eAvrupa” stratejisini genel hatlarıyla tanımak Türkiye'nin uzun vadede ulaşmak istediği amaçları anlamak açısından yardımcı olacaktır.

BİT alanındaki gelişmelerin ülkelerin rekabet gücünü artırma potansiyeli AB'nin dikkatini çekmiş ve AB, 2010 yılında dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi olma amacıyla Lizbon Stratejisi'ni uygulamaya sokmuştur. Türkiye de AB'ye aday ülke olarak 2001 yılında aday ülkeler için tasarlanan eAvrupa+ Girişimi'ne taraf olmuştur (DPT, 2006b: 1). AB'ye üyelik çerçevesinde bağlanılan eAvrupa+ Girişimi'nin de itici gücüyle 2002 yılında kurulan 58. Hükümet ve onu takiben 59. Hükümet e-Devlet konusunu öncelikli gündem maddesi olarak uygulamaya koymuştur.

Uzun yıllardır ve parçalı bir şekilde tamamlanmaya çalışılan e-Devlet projeleri ilk kez 58. Hükümet Programı'nda “Kırtasiyecilik, şekilcilik ve verimsizliğin azaltılması bakımından;...” başlığı altında siyasi bir hedef olarak yer almıştır. Yine aynı başlık altında bu hedef 59. Hükümet Programı'nda da görülmektedir. Bunun yanında “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” ve “Ulusal Yargı Ağı Projesi” e-Devlet stratejisinin birer alt başlığı olarak bu programlarda yer almıştır. Çalışmanın başında belirtilen YKİ ve İY yaklaşımlarının getirdiği etkinlik, etkililik, saydamlık, hesap verebilirlik, katılım ve vatandaş odaklılık gibi ilkeler her iki siyasi belgenin hareket noktaları olmuştur. Bilgi toplumu hedefinin bu ilkeler üzerine oturtularak gerçekleştirilmek istendiği vurgulanmıştır.

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde teknik alt yapıdan önce yasal alt yapının düzenlenmesi gerekmiştir. Sanal ortamda yapılan işlemleri kolaylaştırmak ve bu işlemlerin güvenliğini sağlamak amacıyla 15 Ocak 2004 tarihinde 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu TBMM'de kabul edilmiştir. Yine, AB örneklerine benzer bir şekilde saydam ve hesap verebilir bir yönetim oluşturulması amacıyla 24 Nisan 2004 tarihinde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Yasası TBMM'de kabul edilmiştir (Ayrıntılı inceleme için bkz. Asrak-Hasdemir, 2007; Eken, 2005).

Bununla birlikte 58. Hükümet Acil Eylem Planı'nda yukarıda bahsedilen amaçlara ulaşmak üzere yer alan KYR-22 kodlu “e-Dönüşüm Türkiye Projesi” 2003 yılında başlatılmıştır. Projenin genel koordinasyonu görevi Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'na verilmiş, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı, Ulaştırma Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı ve üst düzey bürokratlar ile sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla da Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Böylece e-Devlet stratejisini gerçekleştirecek siyasi liderlik mekanizması kurulmuştur.

e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında ilki 2003-2004 dönemini, ikincisi 2005 yılını kapsayan eylem planları uygulanmıştır. Bugün ise 2006 yılında uygulamaya konulan 2006-2010 dönemini kapsayan “Bilgi Toplumu Stratejisi” (DPT, 2006b) ve “Eylem Planı” yürürlüktedir. Eylem Planı’nda beş yıllık bir sürede gerçekleştirilmesi amaçlanan Türkiye’nin e-Devlet projesini gerçekleştirecek olan 111 adet hedef yer almaktadır (DPT, 2006a). Öncelikli olarak e-Devletin alt yapısını oluşturan veri tabanlarının (nüfus, vergi mükellefleri, menkul-gayrimenkul, adres, sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, gümrük, vb.) oluşturulması amaç edinilmiştir. Bunun yanında hizmetlerden vatandaşların eşit ve yaygın bir biçimde yararlanması için bilgi okur yazarlığını yaygınlaştırma projeleri yine Eylem Planı’nda yer almaktadır. Diğer önemli bir konu ise kamu Web sayfalarının tek kapıdan 7/24 sunulmasıdır. Bu hedef TÜRKSAT’ın sorumluluğunda “e-Devlet Kapısı” projesi çerçevesinde çalışılması devam etmektedir.

DPT’nin 2005 yılında yayımladığı “e-Devlet Proje ve Uygulamaları” başlıklı kitapta TBMM’nin Web sitesinde sunduğu hizmetler ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır (DPT, 2005: 25). Yine aynı kitapçıkta TBMM Kütüphanesi’nin katalog sorgulaması hizmetinin düzeyi belirtilmiştir (DPT, 2005: 141). Ancak DPT’nin koordinasyonuna verilen “e-Dönüşüm Türkiye Projesi”nin rotasını çizen “Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı”nda TBMM’ye ilişkin sadece 13 nolu eylem görülmektedir. “Türkiye Kültür Portalı” başlıklı bu eylemde TBMM (Milli Saraylar Daire Bşk.) sadece ilgili kuruluş olarak yer almaktadır (DPT, 2006a: 10). “Bilgi Toplumu Stratejisi”nde ise yasama organı ve faaliyetlerine ilişkin hiçbir vurgu yoktur (DPT, 2006b). Katılımın artırılmasına dönük olarak sadece yerel e-Demokrasi hedefinden bahsedilmiştir (DPT, 2006b: 33). Yerel e-Demokrasi amacını gerçekleştirmek için Eylem Planı’nda 67 nolu “Yerel e-Demokrasi Programı” İçişleri Bakanlığı’nın sorumluluğuna bırakılmıştır (DPT, 2006a: 27). Bu tablo temsili demokrasinin temel kurumu olan, yasama ve inceleme faaliyetlerini yürüten ve yürütme organı ile çok yoğun ilişkileri olan TBMM’nin e-Devlet oluşturma sürecinin bir nevi dışında bırakıldığını göstermektedir. Diğer yandan ulusal ve uluslararası yazında üzerinde çok çalışılan e-Demokrasi konusunun da e-Dönüşüm Türkiye Projesi’nin fazla ilgi alanına girmediği görülmüştür.

E-Devlet stratejisinde gelinecek durumu yakından görebilmek için kamu kurum ve kuruluşlarının performans denetimini yapan T.C. Sayıştay Başkanlığı’nın raporları incelemeye değerdir. Sayıştay’ın kamu kurumlarının Web sayfalarını incelediği raporda, sayfalar erişilebilirlik, kolay kullanım, sitenin yüklenme hızı, maliyet ve zaman tasarrufu, sitelerin güncellenme ve bakım kolaylığı, güvenlik ve hizmet sunum düzeyi standartları açısından incelenmiştir (T.C. Sayıştay, 2006a: 6). Ocak 2006 tarihi itibarıyla 8115 kamu Web sayfası tespit edilmiş (T.C. Sayıştay, 2006a: 4), bunlardan merkezi idare

içerisinde yer alan bakanlıklara, bağlı ve ilgili kuruluşlara ait olan 32 Web adresi uluslararası kabul görmüş kriterlere göre incelenmiştir (T.C. Sayıştay, 2006a: 16). Sayıştay'ın incelemesine göre, ülkemizde kamu kurumlarının İnternet siteleri ağırlıklı olarak bilgi ve doküman sunulan birinci düzey ve/veya elektronik yayıncılık yapılan ikinci düzey sitelerdir (T.C. Sayıştay, 2006a: 5). Genel olarak kamu Web sayfaları etkileşimli ve katılımcı e-Devlet kamusal hizmet sunumu için yeterli değildir (Alır vd., 2007: 164-165; T.C. Sayıştay, 2006a: 5-11). E-Devlet oluşumunda temel gelişmişlik göstergesi 5. Düzey: "Katılımcı e-Yönetişim" aşamasıdır (T.C. Sayıştay, 2006a: 12). Devlet bu aşamada çevrimiçi, tek bir noktadan hizmet sunmaktadır (T.C. Sayıştay, 2006a: 161; Yıldız, 2007: 651-652).

Sayıştay'ın kamu Web sitelerini incelediği raporda TBMM sitesi incelenmemiştir. Sadece Sayıştay'ın e-Dönüşüm Türkiye Projesi'ni incelediği raporda 2005K010050 nolu TBMM projesi için ayrılan 3.362 (milyar TL) ödenek belirtilmiştir (T.C. Sayıştay, 2006b: 146). Aynı raporun projelerin gerçekleşme düzeyini gösteren kısmında TBMM ile ilgili veri yoktur (T.C. Sayıştay, 2006b: 146). Türkiye'nin görülen e-Devlet tablosu TBMM'nin E-Devlet uygulamalarını yerinde görmeyi ve TBMM Web sitesini incelemeyi gerektirmiştir.

3. Araştırmanın Yöntemi

TBMM'nin BİT'den yararlanma düzeyini inceleyen bu çalışmada, öncelikle TBMM-vatandaş ilişkisi çerçevesinde TBMM'nin www.tbmm.gov.tr adresinden sunduğu bilgi ve hizmetler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için, TBMM Web sitesi 10.12.2007 – 15.12.2007 tarihleri arasında, çalışmanın ilk bölümünde anlatılan e-Devlet bilgi ve hizmet sunma düzeyleri göz önüne alınarak, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İnceleme sırasında araştırmacı tarafından gelişmiş ülke parlamentoları e-devlet uygulamaları göz önüne alınarak oluşturulan tarama fişi kullanılmıştır.

İkinci olarak, vatandaşa kapalı olan ancak milletvekilleri ve çalışanlar tarafından kullanılan TBMM İnternet ağının durumu gözlenmek istenmiştir. TBMM İnternet ağını inceleyebilmek için, TBMM Bilgi İşlem Müdürlüğü 18.12.2007 ve 25.12.2007 tarihlerinde olmak üzere iki defa ziyaret edilmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretler sırasında, TBMM Bilgi İşlem Müdürlüğü'nde, 2'si yönetici 2'si uzman olmak üzere toplam 4 yetkiliyle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Mülakatlar sırasında soru kağıdı kullanılmamıştır. Yapılan mülakatların yanında bir uzman desteği ile TBMM İnternet ağı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Son olarak, e-Demokrasi ve e-Yönetişim gelişmeleri çerçevesinde önemli bir role sahip olan milletvekillerinin BİT'den yararlanma düzeylerini belirleyebilmek için İnternet üzerinden e-posta yolu ile iletişim kurulmaya çalışılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

Çalışmanın alan araştırmasına dayanan bu bölümünde üç farklı yol izlendiği için, elde edilen araştırma bulguları üç alt başlık altında sunulmuştur:

4.1. TBMM Web Sitesi İncelemesi

TBMM'nin İnternet sitesinde Genel Kurul Gündemi, TBMM Başkanlığı'na Gelen Kağıtlar (tasarı, teklif, tezkere, komisyon raporları, önerge, yazılı ve sözlü sorular, Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Önergeleri vb. gibi), Genel Kurul Tutanakları (son tutanak, tutanak sorgulama, tutanak metinleri ve özetler, kapalı oturum tutanakları), T.C. Anayasaları (1921 Anayasası, 1924 Anayasası, 1961 Anayasası, 1982 Anayasası), TBMM İçtüzüğü, TBMM Başkanlığı'na verilen kanun tasarı ve teklifleri, komisyon raporları, kanunlar, kararlar, kanun hükmünde kararnemeler, ihtisas komisyonları (üyeler, çalışmalar, iletişim), denetim komisyonları (Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonları) ve uluslararası komisyonlar, dostluk grupları, Denetim Faaliyetleri (sözlü ve yazılı soru önergeleri, Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması soru önergeleri), Milletvekili listesi ve arama formu, Milletvekilleri e-posta adresleri ve kişisel web adresi olanların bağlantıları, TBMM Kütüphanesi Kataloğu, TBMM Mevzuatı (kanunlar, yönetmelikler, yönergeler, esaslar, vb. gibi), TBMM Tarihçesi başlıkları altında bilgi edinmek ve sorgulama yapmak mümkündür.

TBMM Web sitesinden yapılan sorgulamalar ile yasama faaliyeti sonucu oluşmuş tüm metinlere erişmek mümkündür. Bunun yanı sıra denetim faaliyeti sonrası oluşan metinler de aynı şekilde İnternet üzerinden yapılan sorgulama ile ulaşılabilir durumdadır. TBMM Web sitesinden uzantılı sayfalarda İhtisas komisyonlarının bazılarının ve uluslararası komisyonların tamamının sayfalarına bağlanılmaktadır. Bu sayfalarda ait olduğu komisyonun faaliyetleri ile ilgili bilgiler verilmektedir. Ayrıca her komisyonun TBMM uzantılı e-posta adresi vardır. Komisyonlar ile vatandaş arasında online ve forum niteliğindeki iletişime imkan tanıyan herhangi bir bağlantıya ulaşılammıştır.

Milletvekilleri ile ilgili olarak Web sitesinden yapılan sorgulamalarda milletvekilinin hangi yasama faaliyetlerine katıldığı ayrıntılı olarak görülebilmektedir. Diğer taraftan Dilekçe Komisyonu sayfasında vatandaşa

dilekçe hakkını nasıl kullanabileceği konusunda bilgi verilmekte, dilekçe örneği sunulmaktadır. Dilekçe Komisyonu'na başvuran vatandaşlar İnternette sorgulama yaparak dilekçelerinin son durumu hakkında online olarak bilgi alabilmektedirler.

TBMM bilgi yayma amacıyla TBMM ile ilgili güncel bilgileri Nisan 2004'ten itibaren kolayca erişilebilen www.meclishaber.gov.tr, www.meclishaber.gen.tr, www.meclishaber.web.tr, www.meclishaber.name.tr, www.meclishaber.info.tr, www.meclishaber.org adreslerinden sunmaktadır. Ayrıca Milli Egemenlik Yılı kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgileri sunmak için www.milliegemenlik.gov.tr adresi kurulmuştur. Bu adreste vatandaşların düşüncelerini paylaşabildiği bir forum bulunmaktadır. Kültür Sanat Yayın Kurulu ve Milli Saraylar'a TBMM Web sitesinden bağlantı vardır. TBMM Genel Kurul görüşmeleri TRT 3 yayını Web sayfasından sunulmaktadır.

Son olarak TBMM Sağlık Bilgi Sistemi kapsamında Eczane Provizyon Sistemi ile yurt çapında tüm eczaneler reçete bilgilerini girebilmekte ve reçetelerin durumunu sorgulayabilmektedir.

TBMM Web sitesi, Sayıtay'ın "e-Devlete Geçişte İnternet Sitelerinin Aşamaları" değerlendirme ölçütleri çerçevesinde değerlendirilirse (T.C. Sayıştay, 2006a: 12) ikinci (Elektronik Yayıncılık) ve üçüncü (İnteraktif-Etkileşimli e-Yayıncılık) düzeylere uygun bir yapı sergilediği görülür.

4.2. TBMM İnternet Ağı

TBMM İnternet üzerinden gösterdiği yönüyle yasama ve inceleme işlevlerine ilişkin bilgileri vatandaşlara aktarmaktadır. Ancak İnternette TBMM işlevleri sonucu oluşan metinlerin içeride geçirdiği evreler bir anlamda ilişkiler yumağıdır. Bunların yanında TBMM büyük bir kurumsal yapıya sahiptir. Milletvekillerine ve ziyaretçilerine, çalışanlarına ve yakınlarına çeşitli hizmetler sağlamaktadır. Bütün bahsedilen süreçlerde TBMM Bilgi İşlem Müdürlüğü BİT'den yararlanarak intranet ağı üzerinden çeşitli hizmetler vermektedir.

Yasama süreci tarafları itibariyle (Başbakanlık/Milletvekili, TBMM, Cumhurbaşkanı) önemli bir evrak akışına sahiptir. TBMM'nin kendi içerisinde başka bir ilişki yapısı da işlemektedir (Komisyonlar, Milletvekilleri, Alt Komisyonlar, Genel Kurul, TBMM Başkanlığı). İşte içeride gerçekleşen bilgi akışı intranet üzerinden yönetilmektedir. Yasama sürecindeki bir metnin geçtiği tüm aşamalar Milletvekilleri ve çalışanlar tarafından elektronik ortamda izlenebilmektedir. Yine, Milletvekilleri, danışmanlar ve çalışanlar Elektronik İlan Panosu'nda komisyonlarda ve genel kurulda hangi konuların ve hangi

zaman aralığında görüşüldüğünü takip edebilmektedir. İtranete genel kuruldan da bağlantı mevcuttur ve kulislerde dev ekranlardan yayın yapılmaktadır.

TBMM’de yasama sürecinde oluşan bir metnin geçtiği tüm aşamalardaki hali elektronik ortamda kayıtlıdır. İtranetten metnin bahsedilen aşamaları ve son hali Milletvekilleri ve çalışanlar tarafından izlenebilmektedir. İnceleme işlemleri de, yasama sürecinde anlatılan şekilde elektronik ortamdadır. TBMM Web sitesinden vatandaşlara sunulan kayıtlar 1996 yılı ve sonrasına aittir. İtranetten ise 1920’den günümüze tüm TBMM işlemlerine ilişkin kayıtlara ulaşılabilir.

TBMM’nin yasama ve inceleme işlevleri sonucu oluşan bu metinlerin elektronik ortama sunulması Mevzuat Bilgi Sistemi ile gerçekleşmektedir. Mevzuat Bilgi Sistemi’nin özelliği yürürlükteki temel kanunlara “madde bazında” intranetten ulaşılabilmesidir. Sistem kanun maddelerindeki değişiklikleri otomatik olarak güncellemekte ve istendiğinde kanun formatında maddeleri birleştirmektedir. Bu uygulama sayesinde her bir maddenin “tarihi” kaydı tutulmuş olmaktadır. Madde bazlı işleyen bu sistem çerçeve kanunları, uluslararası andlaşmaları, bütçe kanunlarını, kanun hükmünde kararnameleri ve TBMM kararlarını kapsayacak şekilde geçmişe yönelik geliştirilmektedir.

Son olarak bazı özelliklerden bahsedilecek olunursa, TBMM intranet ağından Anadolu Ajansı, TBMM Haberleri, İlan Tablosu, Yemek Menüsü, Yabancı Basında Türkiye, Ziyaretçi Bilgi Sistemi, TRT 3, Müdürlük Sayfaları, Sağlıklı Yaşam başlıklarındaki bilgi sunucularına bağlanılabilmektedir.

4.3. Milletvekillerinin E-Posta Kullanma Düzeyleri

Bu başlık altında sunulacak veriler tam olarak gerçek tabloyu yansıtmayabilir. Ancak çalışmanın yazın incelemesi kısmında da vurgulandığı gibi parlamentoların yeni teknolojilerin iletişim boyutunu daha etkin kullanarak vatandaşın yönetime katılmasını sağlaması temel hedeftir. İşte bu yaklaşımla, TBMM ile vatandaşın yaklaşımını yakınlaştıran TBMM Web sitesindeki verilerden hareketle Milletvekillerine ulaşmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede TBMM Web sayfasında sunulan TBMM uzantılı e-posta adreslerine araştırmacı tarafından e-posta gönderilmiştir. Vatandaşların öncelikli olarak TBMM Web sitesinde yer alan Milletvekili e-posta adreslerinden hareket edeceği düşünülerek, TBMM Web sitesinde yer alan ve kullanımda olan 369 Milletvekili e-posta adresi araştırmaya dahil edilmiştir. Milletvekillerine gönderilen e-posta üç kısa sorudan oluşmaktadır: İlk iki soruda, Milletvekillerinin TBMM İtranet ağından ve Web sitesinden yararlanma düzeyi sorulmuştur. Bununla birlikte, üçüncü soruda Milletvekillerinin METSİS projesi hakkındaki bilgileri sorulmuştur. 369 Milletvekiline atılan e-postadan 174 tanesi e-posta kutusu dolu olduğu için hata

vermiştir. Toplam üç Milletvekili e-postaya cevap vermiştir. Cevap veren milletvekillerinden bir tanesi cevabını telefon ile ulaştırmıştır.

Milletvekilleri başka Web sayfalarından uzantılı e-posta adreslerini kullanıyor olabilir. Ancak vatandaşlar Milletvekillerine İnternette ulaşmak isterken TBMM Web sitesindeki adresleri kullanacaklardır. Belirtilmesi gereken önemli bir nokta, bu çalışmayı hazırlayan araştırmacının 32 Milletvekilinin kişisel Web adresine ulaşmasıdır. Yani Milletvekilleri BİT kullanımına uzak değildir. Fakat vatandaş ile iletişimin kurulması yollarının bulunması ve kolaylaştırılması da Milletvekillerinin görevleridir.

Elde edilen bulgular çerçevesinde TBMM Bilgi İşlem Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan mulakatlarda TBMM'nin BİT'den yararlanma düzeyine ilişkin bugünkü ve gelecekteki uygulamalar ile ilgili bilgiler alınmıştır. Görüşülen yetkililer TBMM'nin BİT uygulamalarının önemli tasarruflar sağladığını ancak yapılacak önemli işler olduğunu vurgulamışlardır. Bir yetkili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Özellikle yasama, yürütme ve yargının aynı mevzuatı kullandığı ve mevzuatın oluşması sürecinde değişen oranlar ile pay sahipleri olduğu düşünüldüğünde, mevzuat bilgi sisteminin birleştirildiği bir ağın oluşturulması önemli tasarruflar sağlayacaktır”.

TBMM Bilgi İşlem Müdürlüğü mevcut durumla yetinmeyerek BİT alt yapısını gelecek uygulamalarına hazırlamak, Meclisi sayısallaştırmak (e-parlamento) ve e-seçim yönündeki gelişmelere ayak uydurmak için Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri (METSİS) adında bir proje hazırlamıştır.

4.4. Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri (METSİS)

AB'nin IPEX projesi ile amaçladığı AB üye ve aday ülkelerinin parlamentoları arasındaki bilgi değişimi ve paylaşımını sağlayan sisteme uyum sağlayabilmek için TBMM METSİS projesini hızla gerçekleştirmek için çalışmalara başlamıştır. IPEX'e başarılı ve etileşimli bir sistemle uyum sağlamak, TBMM'nin bilgi ve iletişim alt yapısını “kablajından aktif cihazlarına, oradan yönetim ve denetim sistemlerine kadar bir bütün olarak ele almasından geçmektedir” (Öztürk, 2007: 4). METSİS projesinin hazırlık aşamasının yapıldığı dönemde TBMM Başkanı olan Bülent Arınç (2007: 6), proje kitapçığında METSİS'in ileriki dönemlerde doğrudan demokrasi yönünde ortaya çıkacak gelişmelere yönelik bir yönünün olduğunu vurgulamıştır.

E-Devlet uygulamalarının yerleştirilmesinde en çok karşılaşılan ve Türkiye'nin de sürekli karşısında duran sorun, kaynak ve siyasi sahiplenme sorunudur. E-Dönüşüm Türkiye Projesi ile yürütme organı boyutunda bu sorun aşılmış gibi görünmektedir. Aynı durum TBMM'nin METSİS projesi için de söylenebilir (Koca, 2007: 8). Ancak, bilindiği gibi TBMM'nin yönetim kademesi genel seçimlere göre değişmektedir. Bahsedilen süreçte gösterilmiş olan siyasal-yönetimsel sahiplenmenin yeni dönemde devam edeceği önceden kestirilemez. Seçilerek oluşan yönetim kademelerinin olumsuz yöndeki bu durumu potansiyelini her zaman içinde barındırmaktadır.

METSİS uygulamaları bir anlamda e-Devlet boyutunu aşmakta, m-Devlet (Mobil Devlet) alt yapısını amaçlamaktadır. Zira, Meclisin dolaşıma açık olan kampusu ve dolaşıma kapalı olan binalarının tamamı Wi-Fi teknolojisi ile donatılacaktır. Wi-Fi teknolojisi ile milletvekilleri, çalışanlar ve ziyaretçiler ellerindeki Wi-Fi uyumlu cep telefonu, bilgisayar, vb. cihazlar ile sürekli ve kablosuz olarak İnternete bağlanabileceklerdir. Ayrıca milletvekilleri ve çalışanlar bu cihazlar ile TBMM intranet ağına da bağlanabileceklerdir. Özellikle milletvekilleri kendilerine dağıtılacak cep telefonu ve bilgisayar özellikleri olan cihazlar ile milletvekillerine verilen tüm sanal hizmetlerden TBMM kampus alanının her yerinden yararlanabileceklerdir. Bu cihazlar hem dahili hatta hem de GSM hattına bağlı olacaktır.

METSİS ile TBMM içerisindeki tüm ofisler görüntülü, sesli, yazılı iletişime açık bir sisteme bağlanmış olacaktır. Ayrıca güvenlik amacıyla TBMM kampus alanı güvenlik kameraları sistemi ile kontrol edilecektir. METSİS projesi ile TBMM'nin hedefi, "dünyanın en çok elektronikleşmiş, parlamenterlerin en çok İnternet ve e-posta kullandığı, aynı zamanda bu hizmetlerin tamamını mobil olarak da kullanan parlamentosu olmak"tır (Aydın, 2007: 10). Proje raporundaki vurgu stratejik yönetim ve toplam kalite yönetimi ilkeleri çerçevesinde TBMM'nin verimliliğini arttırmak yönündedir (Çiftçi, 2007: 13).

METSİS projesi kapsamında alt yapı modülleri olarak şunlar yer almaktadır: "1. Bina içi yapısal kablolama ve data aktif cihazları alımı, 2. UMS telefon santral alımı, 3. Kampus alanı wi-fi görüntü aktarımı ve İnternet erişim sistemi alımı, 4. Kamera sistemi ve sonlandırılması alımı, 5. Bina içi wi-fi İnternet erişim sistemi alımı, 6. Güvenlik (firewall, ids, virüs, vpn, erişim kontrol, denetim-yönetim sistemi) sistemi alımı, 7. Yönetim sistemi alımı, 8. Sunucu, kişisel bilgisayar ve el terminalleri alımı, 9. Sistem odası cihaz ve ekipmanları alımı, 10. Parlamento konferans sistemi (Parlamentronics) alımı olarak 10 kalem olarak düşünülmektedir" (Çiftçi, 2007: 16). Proje raporuna göre METSİS projesinin toplam maliyeti 2.8 milyon ABD Dolarıdır (2007: 17-28).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

BİT alanındaki gelişmeler bilgi yayılma hızını, bilgiye ulaşma yöntemlerini ve bilginin değerini derinden etkilediği gibi siyasal, ekonomik, yönetsel ve kültürel yapıları da önemli bir hızla etkilemektedir. Uluslararası rekabet ortamında BİT'in getirdiği potansiyeller özel sektör ve kamu örgütlerini bu yeni teknolojileri yapılarına uyarlamaya yönlendirmiştir. Yönetsel anlamda verimlilik, etkinlik ve etkililik boyutlarında BİT'in sağladığı faydalar vatandaşın yönetime katılması, kalite anlayışının değişmesi, kamunun hesap verebilirliğinin ve şeffaflığının sağlanması boyutlarında da fırsatlar sunmuştur.

Yönetim-vatandaş ilişkileri çerçevesinde BİT'in getirdiği uygulamalar e-Devlet kavramı ile yazında inceleme konusu olmuştur ve devletler örgütlenmelerini İnternet üzerinde online bir şekilde hizmet verebilecek e-Devlet yapısına doğru geliştirecek projeler hazırlamışlardır ve uygulamaktadırlar. BİT'den e-Devlet çalışmaları çerçevesinde yararlanmanın iş süreçlerinin hızlandırılması, maliyetlerin azaltılması ve vatandaş memnuniyeti açılarından olumlu olduğu yadsınamaz. Ancak hesap verebilirlik, saydamlık, katılımın artırılması gibi konularda ise başarılı uygulamalar çıkarabilmek e-Devletin ileri aşaması olan e-Yönetişim ve e-Demokrasi konularına siyasal-yönetsel liderlik ile gerçekleştirilebilir.

Bugün Türkiye birçok gelişmiş ülkenin gerçekleştirdiği e-Devlet konusunda 2000 yılı sonrasında siyasal-yönetsel liderlik göstererek ağırlıklı olarak yürütme organı kapsamında olan faaliyetlerini sayısallaştırmıştır (dijitalleşme). Ancak yürütme organı çerçevesinde dahi henüz tek çatı altından e-Devlet hizmetleri yürütülememektedir. Bunun yanında sayısal uçurum (digital divide) sorunu varlığını sürdürmektedir. DPT'nin koordinasyonunu yürüttüğü e-Dönüşüm Türkiye Projesi 2006-2010 Stratejik Planı başarılı bir şekilde sonuçlandırılırsa bahsedilen sorunlar yürütme organı açısından aşılmış olacaktır.

Bu çalışmanın temel ilgilendiği konu olan, genelde parlamentoların özelde TBMM'nin BİT'den yararlanmasının analizi de yürütme organının karşılaştığı temel sorunlara işaret etmiştir. Ancak inkar edilmemesi gereken, küçük bir bilgi işlem birimi ile önemli e-Devlet uygulamalarının TBMM çatısı altında gerçekleştirildiğidir. Gelişmiş ülke örneklerinin de incelendiği bu çalışmada sunulan verilerde görüldüğü üzere, TBMM'nin e-devlet sürecinde kurmuş olduğu alt yapı ve sunduğu hizmetler belirli ölçülerde tatmin edici durumdadır. Örneğin, vatandaşlara bilgi aktarımı açısından Web sitesinin içeriği tatmin edici düzeydedir. Bunun yanı sıra intranet ağı TBMM içerisindeki yasamaya ilişkin tüm işlemlerin ve diğer idari işlerin TBMM çalışanları ve Milletvekilleri tarafından sanal ortamda izlenebilmesine olanak sağlamaktadır.

Gelişmiş ülke örneklerine göre TBMM e-devlet alt yapısının tatmin edici yanları yanında eksik olduğu durumlarda vardır. En önemli eksiklik vatandaş-milletvekili, vatandaş-komisyona, vatandaş-meclis vb. etkileşimli iletişim süreçlerinin zayıf kalmasıdır. Oysaki, erişilen teknolojik düzey e-demokrasi düzeyinde ilişkilerinin geliştirilmesi için olanaklar sunmaktadır. TBMM'nin e-devlet konusunda bahsedilen zayıf yönleri konudan sorumlu yöneticilerin dikkatini çekmiştir. Bu çerçevede METSİS projesi ile çalışma içerisinde bahsedilen e-Devlet uygulamalarının genişletilmesi ve katılım boyutunun zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Tabii ki sadece teknik bir yaklaşımla e-Devlet uygulamalarına yaklaşmamak gerekir. Özellikle bu teknolojilerin kullanımı ve hizmet alanları açısından konuya bakılması gerekmektedir. Böylece METSİS ile m-devlet sürecini hedefleyen TBMM çalışmalarına katkı sağlaması amacıyla bazı öneriler sunulabilir:

i. Milletvekili-Vatandaş İlişkisi

Gerçekleştirilecek olan daha gelişmiş bir TBMM BİT alt yapısı ile (online, etkileşimli iletişime imkan tanıyan) milletvekili vatandaş ilişkisinin etkinleştirilmesi düşünülmeli gereken en önemli konulardandır.

ii. Siyasal-Yönetimsel Sahiplenme ve Tanıtım

Yeni teknolojilerin önünü açtığı doğrudan demokrasi konusunun siyasal-yönetimsel olarak hedeflenmesi ve uygulamaların özellikle milletvekillerine eğitim programları desteğiyle tanıtılması gerekmektedir.

iii. Teknik Ara Destek Birimleri

Bilgi akışının çok hızlı ve yoğun olması bilgi kirlenmesi olarak tanımlanan durumu ortaya çıkarabilmektedir. Bunun milletvekilleri gibi zamanını çok etkin kullanması gereken kişiler için nasıl bir maliyet doğurabileceği akılda tutulmalıdır. Bilgi kirliliğini milletvekilleri açısından en aza indirmek için teknik ara destek biriminin oluşturulması ve bilgilerin seçilerek ve düzenlenerek milletvekillerine ulaştırılması daha yararlı olacaktır.

iv. Gerekli Yasal Düzenlemenin Yapılması

Milletvekillerinin e-devlet uygulamalarını kullanmalarını ve vatandaşla ilişkilerini bu kanaldan sürdürmelerini sürdürmelerinin teşvik edecek yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

v. Organlararası Eşgüdüm ve Bilgi-Deneyim Paylaşımı

e-Devlet süreci içerisinde yürütülen tüm uygulamaların tek çatı altında ve eşgüdümlü olarak sağlanması önem taşıyan bir konudur. TÜRKSAT tarafından yürütülen e-Devlet Kapısı projesi henüz tamamlanmamıştır. Ancak

organlararası ilişkiler ve kuvvetler ayrılığı ilkesi göz önünde tutularak yasama, yürütme ve yargı organlarının e-Devlet uygulamalarının tek çatı altında toplanması ve hizmet sunumunun tek noktadan sağlanması önemli faydalar sağlayacak konulardandır.

Son çeyrek yüzyıldır yürütme lehine değişen erkler arasındaki güç dengesi ve parlamentoların sadece yasama işlevinin olduğu yönündeki eğilim yeni teknolojilerin sunduğu imkanlar ile parlamentoların temsil işlevinin tekrar etkinleşebileceği yönündeki beklentileri canlandırmıştır. Parlamentoların temsil işlevinin canlanması doğrudan demokrasi ve vatandaşın katılımının öne çıktığı yönetim uygulamaları yönündeki beklentileri de gündeme getirmiştir. TBMM'nin doğrudan demokrasi yönündeki beklentilere yeni alt yapısı ile cevap verebileceği konusunda kuşku yoktur. Ancak daha önceki paragraflarda bahsedilen, siyasal-yönetsel sahiplenme gibi siyasal kültür, demokrasi düzeyi ve bilgi okur yazarlığının toplumun tümüne yayılması durumlarının da göz önünde tutularak daha gerçekçi yaklaşımlar ile beklentilerin hayata geçirilmesi konusu tartışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- T.C. Başbakanlık (2002) **58. Hükümet Programı**,
<http://www.belgenet.com/hukümet/program/58-1.html>, (E.T.: 28.12.2007).
- T.C. Başbakanlık (2003) **59. Hükümet Programı**,
<http://www.byegm.gov.tr/hukümetler/59hukümet/hukümetprogrami.htm>, (E.T.: 28.12.2007).
- Agren, P. (2001) "Is Online Democracy in the EU for Professionals Only?",
Communications of the ACM, 44(1), 36-38.
- Alır, G. vd. (2007) "Türkiye'de E-devlet Uygulamaları Kapsamında Kamu Kurumlarına Ait Web Sayfalarının Değerlendirilmesi", içinde Kurbanoglu, S. vd. (ed.),
Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu, 24-26 Ekim, Ankara: H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 158-166.
- Arınç, B. (2007) "e-Meclis ya da Doğrudan Demokrasi", TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM. 5-6.
- Asrak-Hasdemir, T. (2007) **Kamusal İletişimde Bilgi ve Edinme Hakkı**, Ankara: Dipnot Yayınları.

- Aydın, A. (2007) “Hayal Gücünüze İhtiyacımız Var”, TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM, 9-10.
- Brown, D. (2005) “Electronic government and public administration”, **International Review of Administrative Sciences**, 71(2), 241-254.
- Çakmak, Ü. (2007) “Değişim baş ağrıtır, ama değişmemek öldürür”, TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM, 11-12.
- Çiftçi, Z. (2007) “Başlıyoruz”, TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM, 13.
- DPT, (2005) **e-Devlet Proje ve Uygulamaları**, Ankara:DPT.
- DPT, (2006a) **Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010)**, Ankara: DPT.
- DPT, (2006b) **Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)**, Ankara: DPT.
- Eken, M. (2005) “Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru”, **Amme İdaresi Dergisi**, 38(1), 113-130.
- Erdoğan-Tosun, G. (2004) “Elektronik Demokrasi”, Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür (ed.), **Çağdaş Kamu Yönetimi II: Konular, Kuramlar, Kavramlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 413-440.
- Filzmaier, P. vd. (2004) “Information Management of MPs: Experiences from Austria, Denmark and the Netherlands”, **Information Polity**, 9(2004), 17-28.
- Koca, A. O. (2007) “Sunuş”, TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM, 7-8.
- Leston-Bandeira, C. (2007) “The Impact of The Internet on Parliaments: A Legislative Studies Framework”, **Parliamentary Affairs**, 60(4), 655-674.
- Loncke, M. and J. Dumortier (2004) “Online Voting: A Legal Perspective”, **International Review of Law Computers&Technology**, 18(1), 59-79.
- Lusoli, W. (2005a) “A second-order medium? The Internet as a source of electoral information in 25 European countries”, **Information Polity**, 10(2005), 247-265.

- Lusoli, W. (2005b) "The Internet and the European Parliament elections: Theoretical perspectives, empirical investigations and proposals for research", **Information Polity**, 10(2005), 153-163.
- Lusoli, W. vd. (2006) "(Re)connecting Politics? Parliament, the Public and the Internet", **Parliamentary Affairs**, 59(1), 24-42.
- Morris, D. (2002) "The Future of Political Campaigning: The American Example", **Journal of Public Affairs**, 3(1), 14-20.
- Öztürk, V. (2007) "Yönetici Özeti", TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (ed.), **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM, 3-4.
- Pare, R. (2002) "E-Democracy and E-Government: How will These Affect Libraries?", **68. IFLA Council and General Conference: Libraries for Life: Democracy, Diversity, Delivery, August 18-24**, Glasgow/Scotland, 1-6.
- Pole, A. J. (2000) "The Role of Computing Technology and the New York State Legislature", in Garson, G. David (ed.), **Handbook of Public Information Systems**, New York: Marcel Dekker Inc., 2-22.
- Reggiori, A. vd. (1999) "A Telematics Learning Environment on the European Parliament: The ParlEuNet System", **ED-MEDIA 99 World Conference on Educational Multimedia and Hypermedia&World Conference on Educational Telecommunications, June 19-24**, Washington, 1-7.
- Sadioğlu, U. ve M. Yıldız (2007) "Kamu Yönetimi ile Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Bir Bibliyografik Analiz", **H.Ü. İİBF Dergisi**, 25(2), 323-367.
- Snellen, I. (2002) "Electronic governance: implications for citizens, politicians and public servants", **International Review of Administrative Sciences**, 68(2002), 183-198.
- T.C. Başbakanlık (2002) **58. Hükümet Acil Eylem Planı**,
www.lar.gov.tr/downloadables/AcilEylemPlani.doc, (E.T.: 28.12.2007).
- T.C. Sayıştay (2006a) **e-Devlete Geçişte Kamu Kurumları İnternet Siteleri Performans Denetimi Raporu**, Ankara: T.C. Sayıştay Başkanlığı.
- T.C. Sayıştay (2006b) **e-Dönüşüm Türkiye Projesi Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler Performans Denetimi Raporu**, Ankara: T.C. Sayıştay Başkanlığı.
- TBMM (2003) **4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu**,
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4982.html>, (E.T.: 30.12.2007).

TBMM (2004) **5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu**, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5070.html>, (E.T.: 30.12.2007).

TBMM-Genel Sekreterliği Teknik Daire Başkanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü (2007) **Meclis Enformasyon ve Telekomünikasyon Sistemleri**, Ankara: TBMM.

Torres, P. A. (1999) "Parliamentary Library and Information Services as Instruments for Democratic Development", **65. IFLA Council and General Conference Programme and Proceedings, August 20-28**, Bangkok/Thailand, 20-28.

Ward, S. and W. Lusoli (2005) "From Weird to Wired: MPs, the Internet and Representative Politics in the UK", **The Journal of Legislative Studies**, 11(1), 57-81.

Ward, S. vd. (2007) "Australian MPs and the Internet: Avoiding the Digital Age?", **The Australian Journal of Public Administration**, 66(2), 210-222.

Yıldız, M. (2003) "Elektronik (E)-Devlet Kuram ve Uygulamasına Genel Bir Bakış ve Değerlendirme", Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür (ed.), **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular, Kuramlar, Kavramlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 305-327.

Yıldız, M. (2007) "E-government research: Reviewing the literature, limitations, and ways forward", **Government Information Quarterly**, 24(2007), 646-665.

Yararlanılan Web Siteleri

www.meclishaber.gen.tr

www.meclishaber.gov.tr

www.meclishaber.info.tr

www.meclishaber.name.tr

www.meclishaber.org

www.meclishaber.web.tr

www.milliegemenlik.gov.tr

www.tbmm.gov.tr